

УДК 336.14:352
JEL H 720

Л. Лисяк, д-р екон. наук, проф.,
К. Роменська, ст. викладач

Дніпропетровська державна фінансова академія, Дніпропетровськ

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

В даній статті охарактеризовано причини неефективного використання коштів місцевих бюджетів, проаналізовано показники виконання, що визначають фінансовий стан відповідних бюджетів та бюджетних програм в умовах програмно-цільового методу управління. Перелічено основні проблеми, що знижують ефективність роботи місцевих фінансових органів та запропоновано заходи для забезпечення ефективного використання коштів місцевих бюджетів України.

Ключові слова: місцеві бюджети, ефективність використання коштів, виконання місцевих бюджетів, показники результативності.

Постановка проблеми. В умовах бюджетного реформування в Україні одним із найактуальніших питань є підвищення ефективності виконання місцевими фінансовими органами та органами місцевого самоврядування міських (міст районного значення), сільських та селищних рад своїх функцій та реалізація ними заходів, які сприятимуть підвищенню ефективності використання коштів місцевих бюджетів. З метою досягнення даного результату відбувається перехід від кошторисного планування місцевих бюджетів до управління за програмно-цільовим методом. За програмно-цільовою класифікацією видатки бюджетів поділяються за відповідними бюджетними програмами, що дає можливість посилити фінансовий контроль за цільовим використанням коштів бюджету. Основним мотивом для розробки місцевих програм за програмно-цільовим методом є наявність соціально-економічних проблем, а основною метою місцевих програм є їх вирішення, тобто забезпечення досягнення певного результату, що оцінюється комплексом показників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі питання удосконалення використання коштів місцевих бюджетів обговорюються в наукових працях таких вчених, як О.В. Величко [1], М.А. Латиніна [2], І. Лютого [3], Ю.І. Николишина [4], І.В. Розпуненко [7], Л.О. Савіної [8], Ю.Д. Радіонова [6], Н.М. Позняковської [5]. Дослідники розглядають питання формування, використання місцевих фінансових ресурсів, фінансову діяльність місцевих фінансових органів та органів місцевого самоврядування міських (міст районного значення), сільських та селищних рад. Водночас в умовах бюджетної реформи в Україні гостро стоїть питання підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів, на яку значною мірою також впливає діяльність місцевих фінансових органів.

Метою статті є узагальнити причини неефективного використання коштів місцевих бюджетів, визначити стан виконання місцевих бюджетів та бюджетних програм в сучасних умовах реформування та визначити напрями підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів.

Виклад основного матеріалу. Ефективне використання коштів місцевих бюджетів є одним з найважливіших результатів управління місцевими бюджетами, досягнення і покращення якого сприятиме удосконаленню механізму розподілу та використання бюджетних коштів. Для підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів України постає необхідність перегляду існуючої системи використання коштів місцевих бюджетів. Місцеві фінансові органи та органи місцевого самоврядування міських (міст районного значення), сільських та селищних рад в межах прийнятих законів, загальних правил відповідно до законодавства України мають ефективно виконувати власні та покладені на них повноваження, найголовнішими з яких є фінансування діяльності галузей освіти, охорони здоров'я, науки й культури з метою забезпечення соціально-економічного розвитку те-

риторій. Проте, соціально-економічна спрямованість коштів місцевих бюджетів сполучається з обмеженістю цих коштів на виконання передбачених законодавством повноважень. Наслідком цього є погіршення основних показників, що характеризують соціальну забезпеченість та економічне зростання для України.

На наш погляд, основними негативними причинами, що значною мірою знижують ефективність використання коштів є відсутність:

- стимулів у головних розпорядників коштів щодо ефективного використання коштів місцевих бюджетів;
- науково обґрунтованих підходів до проведення оцінки ефективності використання коштів місцевих бюджетів;
- науково обґрунтованих способів прийняття рішень з питань бюджету для вибору оптимального напрямку використання коштів місцевих бюджетів в процесі їх виконання.

Відповідно, основними напрямками підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів є:

- розробка стимулів та мотивація головних розпорядників коштів щодо ефективного використання коштів місцевих бюджетів;
- визначення науково обґрунтованих підходів до проведення послідовної оцінки ефективності використання коштів місцевих бюджетів;
- застосування інноваційних підходів щодо прийняття рішень з питань бюджету для вибору оптимального напрямку використання коштів місцевих бюджетів в процесі їх виконання.

Найголовнішим завданням для підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів має бути не виконання зобов'язань, а забезпечення ефективності виконання зобов'язань. Ефективність виконання зобов'язань забезпечується тоді, коли увага зосереджується на вирішенні таких питань: що одержує суспільство за ті кошти, які воно витрачає; чи витрачання бюджетних коштів відповідає поставленим задачам; наскільки ефективно витрачаються кошти при досягненні цілей місцевої та державної політики.

Вважаємо, що для мотивації головних розпорядників коштів щодо результативного використання коштів місцевих бюджетів з максимальною віддачею слід неефективне використання бюджетних коштів вважати порушенням, в результаті якого для установ, які неефективно використовують бюджетні кошти, має призначатись міра відповідальності. Застосування суворих заходів за перевитрати та не результативне використання коштів, притягнення до відповідальності осіб, що винні у фінансових правопорушеннях, посилить вимогливість та відповідальність керівників установ і організацій щодо забезпечення раціонального і економічного витрачання коштів.

Міра відповідальності за неефективне використання коштів місцевих бюджетів має бути розроблена і призначена, виходячи зі ступеня важкості порушення. Наприклад, за неефективне використання бюджетних коштів

для установи застосовуються відповідні заходи впливу, наприклад, скорочення бюджетних асигнувань на наступний бюджетний період (штраф у % скорочення фінансування за неефективне використання бюджетних коштів) тощо. Призначаючи міру покарання необхідно обов'язково забезпечити її реальне застосування по принципу невідворотності покарання, адже основна проблема сьогоднішня, як вважає більшість вчених, не у відсутності міри покарання, а в тому, що в реальності ці міри не застосовуються. І навпаки, у разі ефективного використання коштів місцевих бюджетів, вважаємо, що інструментами мотивації учасників бюджетного процесу до ефективного використання бюджетних коштів можна вважати набір стимулів для місцевої влади, а саме здійснення заохочень шляхом матеріального стимулювання працівників, надання додаткових грантів на програми соціально-економічного розвитку території, надання можливості бюджетним установам використовувати зекономлені кошти на поліпшення матеріальної бази тощо. В залежності від рівня відповідності отриманих показників встановленим нормам можна надати відповідні заохочення за принципом – чим краще, тим більший рівень заохочення [7].

Необґрунтоване використання коштів місцевих бюджетів, не підкріплене відповідними раціональними мотивами, зумовлює низку застережень щодо можливих ризиків соціально-економічного характеру, серед яких

невиконання суспільних потреб та інші проблеми [5]. Особливо це стосується коштів, підчас використання яких ступінь свободи рішень органів місцевого самоврядування є надмірно високим. На прийняття рішень може здійснюватись політичний тиск для захисту інтересів певних сторін. Отже, для ефективного використання коштів місцевих бюджетів ступінь свободи підчас прийняття рішень з питань бюджету має бути обмежений.

Крім того, неможливо не зазначити про проблему відсутності кваліфікованих кадрів, що є нажалі дуже актуальною для багатьох сфер, в тому числі для бюджетної сфери. Недостатній рівень кваліфікації фахівців, що приймають рішення з питань бюджету у зв'язку з плінністю кадрів у бюджетній системі, може призвести до неефективного використання коштів місцевих бюджетів. Недостатній рівень кваліфікації може знизити рівень ретельного обґрунтування використання коштів з огляду на демографічну, соціальну та економічну ситуації.

На сьогоднішній день існує багато проблем, пов'язаних із виконанням місцевих бюджетів за доходами та видатками, що потребують свого негайного вирішення. Рівень виконання показників доходів і видатків розкриває і характеризує стан місцевого бюджету як бюджету, існування якого передбачає реалізацію державної політики на місцевому рівні з метою постійного економічного зростання та покращення добробуту населення (табл. 1, рис. 1).

Таблиця 1. Показники виконання зведеного бюджету, державного бюджету та місцевих бюджетів України упродовж 2010-2012 рр., млн. грн.

Показники	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Зведений бюджет			
Надходження зведеного бюджету	317979,36	400904,88	445525,27
Видатки зведеного бюджету	382664,30	423962,77	492454,66
Дефіцит (-) /профіцит (+)	-64684,94	-23057,89	-46929,39
Державний бюджет			
Доходи державного бюджету	244042,2	216905,5	346053,96
Видатки державного бюджету	308307,7	340463,1	395681,53
Дефіцит(-) (профіцит)(+)	-62265,49	-23557,55	-49 627,57
Місцеві бюджети			
Доходи місцевих бюджетів	159443,3	181593	225273,45
Видатки місцевих бюджетів	159862,7	181093,4	222575,28
Дефіцит (-) /профіцит(+)	-419,44	499,99	2 698,17

* Джерело: за даними Офіційного сайту органів Державної казначейської служби України: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23599>.

В результаті дослідження показників доходів і видатків зведеного бюджету, державного бюджету та місцевих бюджетів України упродовж 2010-2012 рр. спостерігається зростання цих показників з кожним роком в абсолютному значенні, проте темпи зростання показників

з кожним роком уповільнюються, що призводить до недостатності фінансових ресурсів у відповідних бюджетах для організації ефективного управління економікою і соціальною сферою на певному рівні.

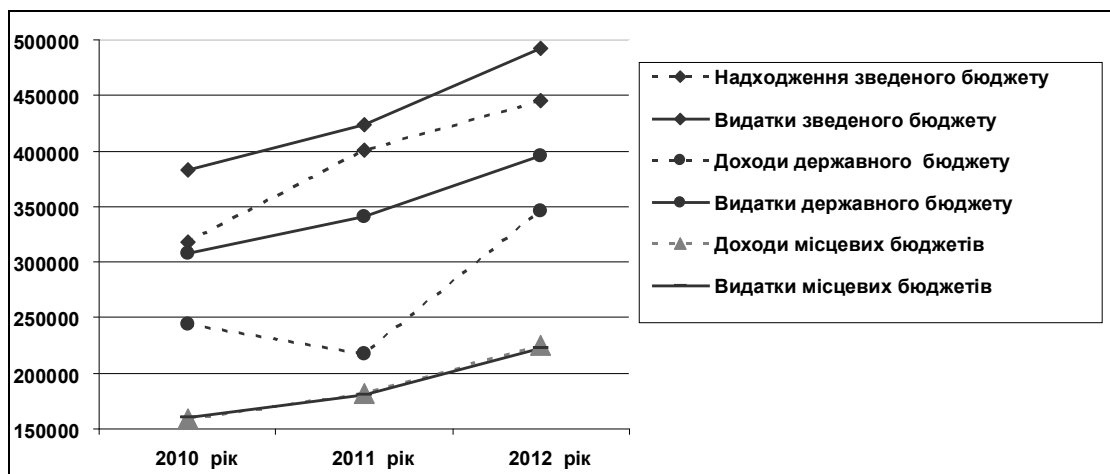

Рис. 1. Динаміка виконання зведеного бюджету, державного бюджету та місцевих бюджетів України упродовж 2010-2012 рр., млн. грн.

* Джерело: за даними Офіційного сайту органів Державної казначейської служби України: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23599>.

Зміни обсягів надходжень бюджетів, впливатимуть на обсяги та структуру видатків бюджетів, що в свою чергу, зумовлюють необхідність внесення змін до рішення про місцевий бюджет. Отже, низька ефективність використання коштів місцевих бюджетів в умовах змін пояснюється відсутністю вміння швидко переорієнтуватися на ефективне використання коштів.

Оскільки в процесі виконання бюджету внесення змін до рішення про місцевий бюджет здійснюється відповідною місцевою радою за поданням офіційного висновку місцевого фінансового органу, то за таких умов органи місцевого самоврядування мають вміння пристосовуватись до будь-яких змін та приймати обґрунтовані та виважені управлінські рішення стосовно

скорочення, припинення, "примусової" економії коштів за одними статтями видатків для їх збільшення за іншими або додаткового фінансування передбачених бюджетом асигнувань. Приймаючи рішення з питань бюджету необхідно розуміти та вміння передбачити наслідки прийнятих помилкових рішень.

Уповільнені темпи зростання показників є основною причиною виконання бюджетів з дефіцитом. Як наслідок, протягом 2010-2012 рр. зведений та державний бюджети виконувались з дефіцитом, а місцеві бюджети – з профіцитом. Показники дефіциту (профіциту) зведеного бюджету, державного бюджету та місцевих бюджетів України упродовж 2010-2012 рр. в абсолютному значенні наведені на рис. 2.

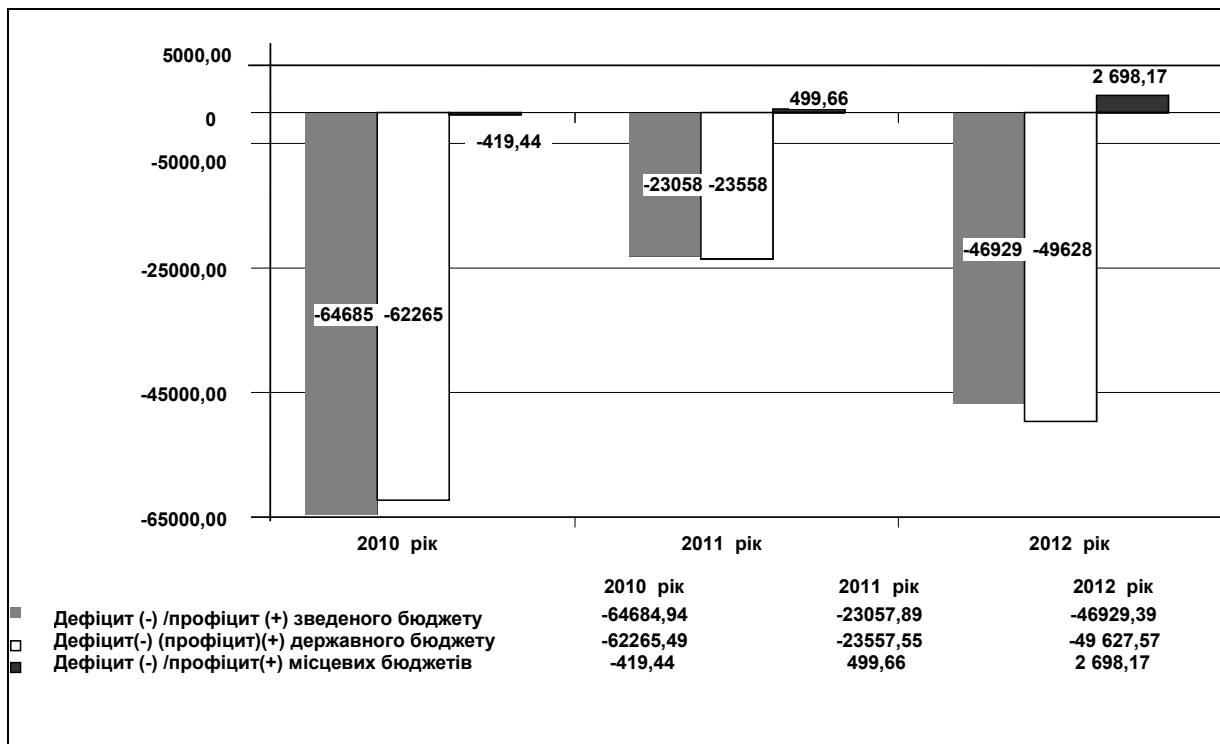

Рис. 2. Показники дефіциту (профіциту) зведеного бюджету, державного бюджету та місцевих бюджетів України упродовж 2010-2012 рр., млн. грн.

* Джерело: за даними Офіційного сайту органів Державної казначейської служби України: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23599>.

Наявність бюджетного дефіциту та проблеми недостатності фінансових ресурсів у відповідних бюджетах є свідченням завищених зобов'язань місцевих бюджетів: наявності видатків, які не підкріплені відповідними фінансовими ресурсами. Як наслідок даної проблеми – неможливість проведення на рівні місцевих бюджетів належної політики.

На сучасному етапі розвитку бюджетної системи необхідним є підвищення ефективності використання та розподілу бюджетних ресурсів. З цією метою слід у повній мірі реалізувати програмно-цільовий метод на усіх рівнях бюджетної системи. Основною ідеєю програмно-цільового методу є забезпечення ефективної реалізації державної та місцевої політики шляхом встановлення зв'язку між використаними ресурсами та досягнутими результатами. У зв'язку з цим потребує удосконалення процес складання та оцінки виконання бюджетних програм, тобто приведення їх паспортів відповідно до вимог методики застосування програмно-цільового методу.

На сьогоднішній день одним із індикаторів рівня життя, благополуччя населення, невід'ємною складовою соціального, культурного й економічного розвитку індиві-

да та рівня його соціальної захищеності є забезпечення та підтримка здоров'я населення. Здоров'я населення є результатом діяльності не тільки галузі охорони здоров'я, але й інтегральним показником успішності функціонування держави та усіх її інституцій. Виконання міжгалузевої комплексної програми "Здоров'я нації" на 2002-2015 рр. [9], що реалізується в Дніпропетровській області, спрямоване на задоволення потреб населення в охороні здоров'я, забезпечення прав громадян на якісну і доступну медико-санітарну допомогу, створення умов для формування здорового способу життя має сприяти покращенню медико-демографічної ситуації, підвищення середньої очікуваної тривалості життя, а також зниження поширеності хвороб. Це відбуватиметься лише за умови ефективного використання коштів бюджетів, спрямованих на фінансування програми.

З кожним роком відслідковується тенденція до збільшення бюджетних видатків на фінансування галузі охорони здоров'я, як по Дніпропетровській області, так і по Україні. Проте, незважаючи на усі зусилля, що здійснюються для розв'язання проблем з метою покращення здоров'я населення, зниження рівня захворюваності та

смертності, ситуація щодо надання медичної допомоги суттєво не покращилась: ефективність забезпечення населення медичною допомогою, якість та спеціалізація послуг залишається на незадовільному рівні, а заклади охорони здоров'я часто недоотримують фінансування.

На території Дніпропетровщини на 01 січня 2013 р. проживає 3307,8 тис. осіб постійного населення. Упродовж 2010-2012 р. показник чисельності населення зменшується. У 2012 р. цей показник скоротився на 12,5 тис. осіб. Загальне зменшення чисельності насе-

лення щороку від 0,6% (2010 р.) до 0,4% (2012 р.) відбувається виключно за рахунок його природного скорочення, що пов'язано з високим рівнем смертності населення. Водночас залишилось суттєвим перевищення кількості померлих над числом народжених: на 100 померлих припадало 72 народжені дитини. Відстежуючи показники захворюваності населення, можна констатувати, що рівень захворюваності коливається в межах 2,6-2,9 млн. випадків захворювань на рік, що складає 80-87% загальної чисельності населення області (табл. 2).

Таблиця 2. Показники видатків бюджету на охорону здоров'я, чисельність та захворюваність населення Дніпропетровської області упродовж 2010-2012 рр.

Показник	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Виконано з початку року видатків бюджету Дніпропетровської області на охорону здоров'я, тис. грн.	2556104,70	2694647,80	3302593,70
Чисельність населення на 01.01., тис. од.	3336,50	3320,30	3307,80
Захворюваність населення на 01.01., тис. од.	2888,30	2807,90	2652,90

* Джерело: за даними Офіційного сайту органу Головного управління статистики у Дніпропетровській області: <http://www.dnestrstat.gov.ua/statinfo/oz/>.

Таким чином, дослідження показників, що характеризують галузь охорони здоров'я у Дніпропетровській області виявило, що показники чисельності населення зменшуються, а показники захворюваності населення зростають з кожним роком, причому більше ніж половина населення області страждає на захворювання.

Проведення оцінки ефективності використання коштів, спрямоване на підвищення ефективності та доступності медичного обслуговування населення, є необхідним для розвитку системи охорони здоров'я України та може стати важливим кроком розв'язання проблеми забезпечення гарантованого державою медичного обслуговування населення та ефективної системи охорони здоров'я.

Аналіз звітів з виконання регіональних програм Дніпропетровської області свідчить, що має місце формальний підхід до складання бюджетних програм через відсутність інформації про ефективність виконання цих програм, а отже й про ефективність використання коштів місцевих бюджетів. Аналіз та оцінка міжгалузевої комплексної програми Дніпропетровської області "Здоров'я нації" на 2002-2015 рр. дозволила виявити певні вузькі місця та недоліки ще на стадії її формування.

В програмі визначено мету, обґрунтовано шляхи і засоби розв'язання проблеми, вказані строки та етапи виконання програми, наведено перелік завдань і заходів програми, вказано джерела ресурсного забезпечення програми, обсяги фінансування програми, відповідальних за організацію управління та контролю за ходом виконання програми та очікувані кінцеві результати виконання програми. Крім того, до програми додається перелік завдань і заходів, паспорт та показники оцінки ефективності виконання програми.

Проаналізуємо правильність складання програми, та її відповідність вимогам методики застосування програмно-цільового методу, розглядаючи кожен складову програми окремо. Мета, визначена в програмі, є чіткою і зрозумілою для громадськості: "поліпшення демографічної ситуації, збереження і зміцнення здоров'я населення, підвищення доступності, якості та ефективності медико-санітарної допомоги, забезпечення соціальної справедливості і прав громадян на охорону здоров'я".

Перелік завдань і заходів програми наведений з вказанням пріоритетного напрямку діяльності, змісту заходу по кожному напрямку, відповідальних за виконання кожного заходу, строком виконання, орієнтовним обсягом фінансування та очікуваним результатом виконання заходу. Всі наявні складові відповідають методології застосування програмно-цільового методу. Проте, не можна

не відзначити наявність суттєвих недоліків, що ускладнюватимуть оцінку ефективності виконання програми.

По-перше, відповідальними за виконання кожного заходу вказані комітети, управління, відділи тощо, а мають бути вказані відповідальні особи, а точніше посади осіб, з яких за результатами виконання програми можна отримувати пояснення про причини невиконання певного заходу, яких можна притягувати до відповідальності, і до яких можна застосовувати міру відповідальності за наявність порушення.

По-друге, аналізуючи вказані строки та етапи виконання програми, зазначимо, що термін дії програми поділено на три етапи: I етап – 2002-2006 роки, II етап 2007-2011 роки, III етап 2012-2015. Проте в колонці "Строки виконання" по кожному заходу вказаний строк 2002-2015 рр. Водночас, обсяги фінансування програми визначено відповідно до термінів виконання.

По-третє, розглядаючи очікувані результати від виконання заходу, не можна не відмітити про наявність очікуваних результатів майже по кожному заходу, що є позитивним, проте деякі з представлених результатів дуже складно оцінити, наприклад, "забезпечення потреби в ефективній, якісній і доступній медико-санітарній допомозі". Для підвищення ефективності використання бюджетних коштів на програму при складанні очікуваного результату від виконання заходу доречно було б вказати не тільки одиниці виміру, але й навести норми (стандарт), яким має відповідати даний результат та критерії, за якими можна було б оцінити результат та на підставі цього зробити висновок стосовно ефективності та якості виконання кожного з заходів та використання коштів на його виконання.

Розглядаючи перелік завдань і заходів програми, слід зауважити, що для оцінки ефективності використання коштів на заходи програми по кожному з завдань мають бути розроблені показники виконання програми: витрат, продукту, ефективності та якості. У програмі, що аналізується, наведені тільки показники витрат та очікувані результати (показники продукту) по кожному з завдань. Проте, найважливіші показники, на підставі яких можна робити оцінку ефективності використання бюджетних коштів на програму та моніторинг виконання програми – показники ефективності та якості – не наведені, що знову ж таки суперечить застосуванню методології програмно-цільового методу.

В аналізованій програмі є розділ, присвячений очікуваним кінцевим результатам виконання програми, що знову таки характеризуються не результативними пока-

зниками витрат, продукту, ефективності та якості, а виражений кількісними та якісними показниками виконання. Кількісні показники виконання програми вимірюються в одиницях, а згадані в програмі якісні показники не визначено у кількісному вимірі. Зазначено, що виконання програми дозволить: "поліпшити стан здоров'я населення, продовжити активне довголіття та тривалість життя, задовольнити потреби в ефективній, якісній і доступній медико-санітарній допомозі, забезпечити безкоштовними медикаментами та лікувальними методами певні категорії хворих у загрозливих для життя та здоров'я станах, підвищити рівень кваліфікації лікарів, підняти рівень медико-санітарної освіти населення". Таким чином, якісні показники виконання заходів програми сформульовані не чітко та не мають одиниць виміру (матеріального, грошового, кількісного виразу), що робить неможливим визначення показника якості, як індикатора успішності виконання програми. Відсутність чіткого визначення показників результативності ускладнює оцінку ефективності виконання програми, а отже ставить під сумнів її виконання.

У паспорті програми також відсутні результативні показники, що характеризують виконання бюджетної програми і використовуються при проведенні моніторингу та оцінки. Замість цих показників в паспорті програми наведені очікувані кількісні результати виконання (показники продукту). Показники ефективності та якості, за допомогою яких оцінюють виконання програми у відсотках, в цьому розділі взагалі відсутні.

Таким чином, оцінка обласної міжгалузевої комплексної програми "Здоров'я нації" на 2002-2015 рр. виявила невідповідність форми її паспорту затвердженій формі паспорту бюджетної програми місцевого бюджету наказом Міністерства фінансів України [10; 11] та багато інших недоліків при складанні, що суперечить методології застосування програмно-цільового методу. Подібний підхід до складання програми та її виконання є формальним, адже відсутність правильно запланованої системи показників виконання програми унеможлиблює здійснення оцінки ефективності програми для визначення ступені досягнення мети програми, що не відповідає основному призначенню програмно-цільового методу – орієнтованості на надання якнайбільшого обсягу послуг на одиницю витрачених бюджетних ресурсів.

Розробка комплексу результативних показників виконання програми для кожного заходу (завдання) дасть змогу виконавцям програми:

- чітко уявити запланований обсяг робіт, який необхідно виконати у встановлений термін із визначеними вимогами до якості отриманого продукту та інших характеристик;
- по завершенню виконання програми не лише констатувати факт витрачання коштів, а оцінити та проаналізувати отримані результати.

Подібна оцінка дасть змогу, по-перше, виявити доцільність виконання даного заходу та його фінансування в майбутньому, і по друге, визначити, чи ефективно виконаний даний захід (завдання), у разі неефективного виконання – винайти причини та шляхом розробки коригувальних дій попередити їх виникнення у майбутньому.

Отже, незважаючи на вжиті останнім часом заходи щодо підвищення ефективності цільових програм, процедури і методологія їх контролю не повністю відповідає вимогам бюджетного планування, орієнтованого на результат. Для усунення цих недоліків необхідно внести зміни і доповнення до законодавчих актів, які визначають порядок контролю цільових програм і сприятимуть поліпшенню відповідних процедур щодо окремих місцевих бюджетів. За результатами оцінки у разі не-

ефективного виконання заходу програми мають бути обов'язково виявлені причини та запропоновані шляхи усунення факту неефективного виконання завдання, отже неефективного використання бюджетних коштів на даний захід. Для визначення ефективності виконання програми подібний аналіз має здійснюватись по кожному окремому завданню, а в його межах – по кожному окремому заходу. Від рівня виконання завдань програми залежатиме ступінь досягнення мети програми, на підставі чого буде робитись висновок про ефективність її виконання, а отже й ефективність використання коштів місцевих бюджетів та доцільність фінансування певної програми у майбутньому.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Дослідження показало, що ситуація, яка склалась на сьогодні в Україні, є складною і характеризується з одного боку, необхідністю ефективного використання коштів місцевих бюджетів, а з іншого боку обмеженістю коштів на виконання передбачених законодавством повноважень. Наслідками даної проблеми, яку, на перший погляд, неможливо розв'язати є уповільнені темпи зростання основних показників, що характеризують соціальну забезпеченість та економічне зростання для України. Для покращення сучасної ситуації в країні необхідним є не тільки мобілізація фінансових ресурсів для формування достатньої фінансової бази у відповідному бюджеті, а також ефективне використання наявних фінансових ресурсів, орієнтоване на результат. Приведення процедури і методології складання бюджетних програм вимогам застосування програмно-цільового методу під час виконання бюджету дозволить чітко уявити запланований обсяг робіт, який необхідно здійснити у встановлений термін із визначеними вимогами до якості отриманого продукту й інших характеристик та по завершенню виконання програми не лише констатувати факт витрачання коштів, а оцінити, проаналізувати отримані результати.

В результаті дослідження виявлено основні причини, що значною мірою впливають на ефективність використання коштів, та відповідно надано пропозиції стосовно підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів. Вважаємо, що запропоновані заходи можуть бути використані в процесі діяльності місцевих фінансових органів, органів місцевого самоврядування міських (міст районного значення), сільських та селищних рад та сприятимуть виявленню існуючих фактів неефективного використання коштів місцевих бюджетів і вживанню необхідних заходів у разі виявлення порушень. Проте, вживання необхідних заходів у разі виявлення порушень не буде гарантією підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів. Підвищити ефективність можна лише не допускаючи та попереджуючи неефективні випадки використання коштів місцевих бюджетів, впроваджуючи запропоновані заходи для забезпечення ефективного використання коштів місцевих бюджетів України.

Список використаної літератури

1. Величко О.В. Роль місцевих бюджетів та муніципальних органів влади в управлінні розвитком регіонів / О.В. Величко, В.В. Філіппов // Економічний вісник Донбасу. 2010. – № 2 (20).
2. Латинін М. Фінансово-економічне забезпечення функціонування органів місцевого самоврядування в Україні / М. Латинін // Публічне управління: теорія та практика. – 2010. – №1. – С. 29-35.
3. Лютий І. Суперечності планування видаткової частини державного бюджету України / І. Лютий, Л.Савиць // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – №19. – С. 81-87.
4. Николишин Ю.І. Проблеми формування і використання коштів місцевих бюджетів в умовах демократизації суспільства / Ю.І. Николишин, О.І. Антонюк // Всеукраїнський науково-виробничий журнал "Сталлий розвиток економіки". – 2011. – №5. – С. 95-98.
5. Позняковська Н.М. Облік доходів і видатків місцевих бюджетів України: монографія. / Н.М. Позняковська – Рівне: УДУВГП, 2002. – 230 с.

6. Радіонов Ю.Д. Проблема ефективності використання бюджетних коштів / Ю.Д. Радіонов // *Фінанси України*. – 2011. – №5. – С. 47-55.

7. Розпутенко І.В. Державні видатки в перехідних економіках: монографія / І.В. Розпутенко. – К.: УАДУ при Президентіві України, 1998. – 244 с.

8. Савіна Л.О. Управлінські рішення забезпечення фінансовими ресурсами бюджету територіальної громади / Л.О. Савіна, О.В. Попович // *Вісник Запорізького національного університету*. – 2009. – №1(4). – С. 182-189.

9. Про обласну міжгалузеву комплексну програму "Здоров'я нації" на 2002 – 2015 роки // *Рішення Дніпропетровської обласної ради*. – 2002. – №520-22/XXIII.

10. Правила складання паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів та звітів про їх виконання, Наказ Міністерства фінансів України від 09.07.2010 року №679 (0574-10). [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0574-10>.

11. Про деякі питання проведення експерименту по запровадженню програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів, Наказ Міністерства фінансів України від 09.07.2010 року №679 (0573-10) [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0573-10>

Надійшла до редакції 05.12.13

Л. Лысяк, д-р экон. наук, проф.,

Е. Роменкая, ст. преподаватель

Днепропетровская государственная финансовая академия, Днепропетровск

НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СРЕДСТВ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ УКРАИНЫ

В данной статье охарактеризованы причины неэффективного использования средств местных бюджетов, проанализированы показатели выполнения, определяющие финансовое состояние соответствующих бюджетов и бюджетных программ в условиях программно-целевого метода управления. Перечислены основные проблемы, снижающие эффективность работы местных финансовых органов и предложены меры для обеспечения эффективного использования средств местных бюджетов Украины.

Ключевые слова: местные бюджеты, эффективность использования средств, выполнение местных бюджетов, показатели результативности.

L. Lysyak, Doctor of Sciences (Economics), Professor,

K. Romenska, Senior Lecturer

Dnipropetrovsk State Financial Academy, Dnipropetrovsk

THE DIRECTIONS OF INCREASING THE EFFICIENCY OF USING LOCAL BUDGET FUNDS IN UKRAINE

The causes of inefficient the local budget funds in Ukraine, the analysis of execution indicators that determine the financial position of the respective budgets and budget programs in terms of program and target method were characterized in this paper. The main problems that reduce the efficiency of local financial authorities work were listed and the and the measures to ensure the efficient using the local budget funds in Ukraine were suggested.

Keywords: local budget funds, the efficiency of using local budget funds, the execution of local budgets, the indicators of effectiveness.

УДК 330.101.541:336.153.2

JEL E62

М. Александрова, асп.
КНЕУ імені Вадима Гетьмана, Київ

ОЦІНКА ГРАНИЧНО ДОПУСТИМОГО ФІСКАЛЬНОГО ТЯГАРЯ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В статті розглянутий відтворювальний аспект зв'язку між фіскальним тягарем та схильністю до розвитку економіки при певних припущеннях щодо зв'язку цих перемінних. Аналіз базується на динамічній моделі, в якій частка доходу, що спрямовується на розвиток виробництва, залишалася постійною.

Ключові слова: фіскальний тягар, податкові надходження, регресія, точки Лаффера, оподаткування, виробничо-інституційна функція.

Постановка проблеми. У якості показника, що характеризує фіскальну функцію, в економіці використовують податковий тягар. У економічній літературі існує багато різних підходів щодо визначення цього показника, проте термін "фіскальний тягар" не знайшов широкого використання серед науковців та практиків, які визначають податкову політику України, її суб'єктів. Натомість в світовій практиці саме так визначається сукупність податків і зборів з урахуванням їх структури і абсолютних значень для кожного платника податків.

В даній статті головна увага буде присвячена дослідженню особливостей фіскального тягаря України в контексті вивчення структурних змін національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед тих, хто дав кількісну характеристику податковому тягарю, слід зазначити Ф. Кене і сучасних учених – американських економістів: М. Бернса, Г. Стайна і А. Лаффера. Результати їх досліджень показали, яким чином податок може впливати на розвиток економічних відносин через механізм задоволення економічних інтересів [6]. В економіці фінансовий тягар характеризується як вплив рівня оподаткування на купівельну спроможність платника податків. Поняття "фіскальний тягар" було введено англійським священиком і публіцистом Джоном Брендом, який проводить різницю між "податковим збо-

ром" і "фіскальним тягарем" [2]. Фіскальний тягар країни (бюджетні надходження плюс позабюджетні збори) тісно пов'язаний з рівнем її доходу. У країнах з високим рівнем доходу спостерігається тенденція до більш високого рівня податків відносно ВВП – між 35 та 55%, в той час як в країнах з низьким рівнем доходу має місце тенденція до набагато меншого їх рівня – 15-30%.

Останнім часом проводиться багато досліджень, в яких робиться спроба оцінити ефективність окремих сторін фіскальної системи за допомогою відшукування точок Лаффера для конкретних видів податкових зборів [3].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Концепція кривої Лаффера спочатку створювалася стосовно до поняття сукупного податкового тягаря, тобто всієї маси податкових відрахувань. Далі дотримуємося саме такого розуміння проблеми і, отже, будемо відшукувати точки Лаффера для усередненого макроекономічного показника податкового тягаря. Під останнім ми будемо розуміти частку податкових надходжень до консолідованого бюджету країни в обсязі валового внутрішнього продукту (ВВП).

Метою даної статті є оцінка гранично допустимого фіскального тягаря, задля встановлення оптимального рівня податкового тягаря, за дії якого враховуються